

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเผยแพร่ความรู้ เรื่องความปลอดภัยจราจรแก่เด็กวัยประถม ในเขตกรุงเทพมหานครนี้ ได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย และเพื่อเปรียบเทียบว่า ผลการวิจัยที่ได้มานั้นช่วยสนับสนุนหรือคัดค้านทฤษฎีหรือแนวความคิดดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

1. ทฤษฎีด้านการสื่อสาร

บรอมะ สตะเวทิน (2526 : 2) กล่าวว่าไว้ว่า คนในสังคมอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการที่จะทำความเข้าใจกัน สร้างกฎเกณฑ์ใหม่ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสังคม

ชแรมม์ (Schramm, 1975 : 34) ได้พูดถึงการสื่อสารทำอะไรได้บ้างไว้ว่า ประโยชน์อย่างหนึ่งของการสื่อสารคือ การสอน ซึ่งมีการให้ความรู้ และมีการเรียนรู้

โรเจอร์ส (Rogers, 1973 : 43) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารคือ กระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร ด้วยเจตนาจะเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร

โรเจอร์ส ได้กล่าวถึงผลของการสื่อสาร 3 ประการคือ

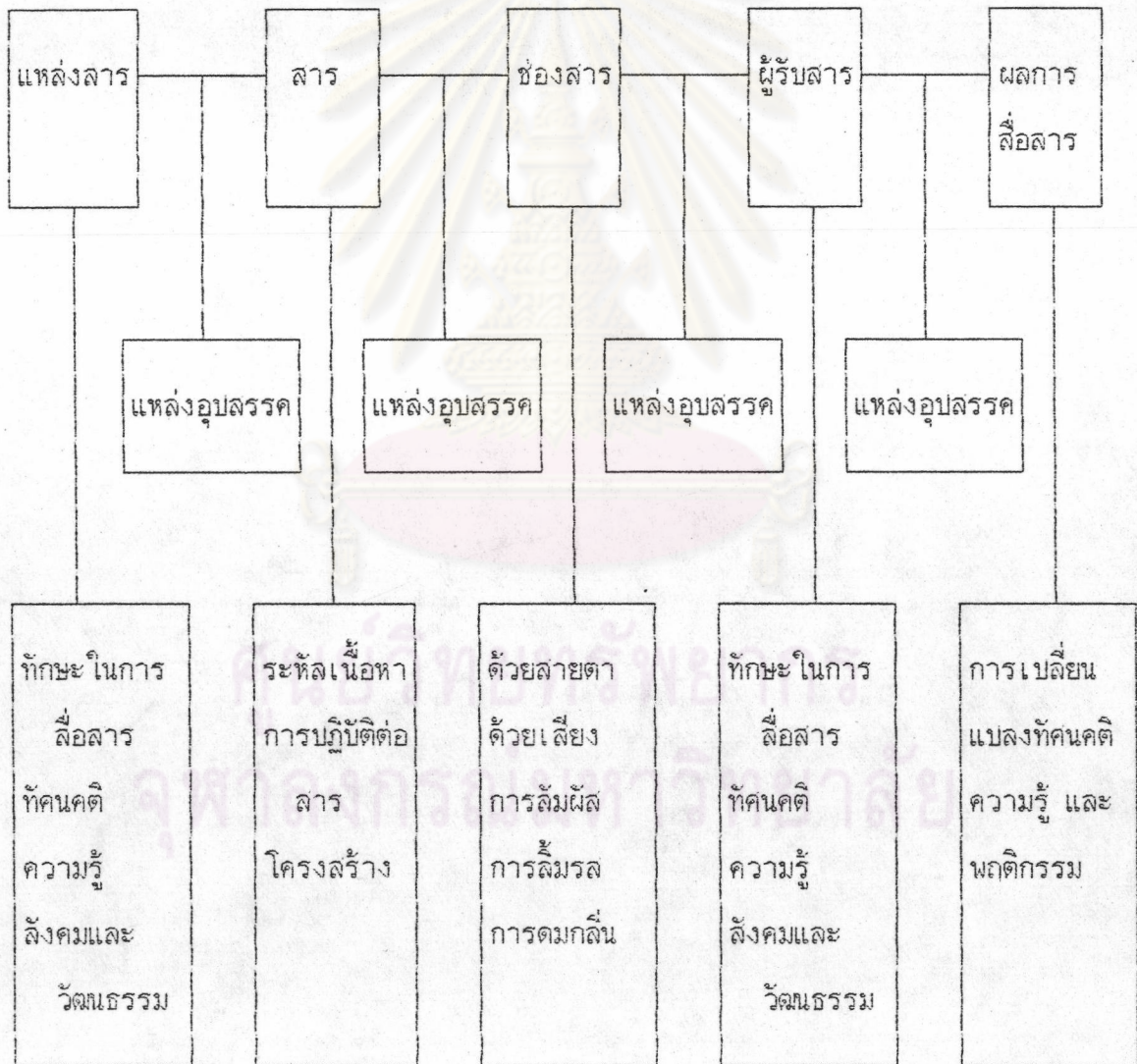
1. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสาร
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร
3. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้รับสาร

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งสามประการนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่องกล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับข่าวสารก็จะเกิดความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น และจะมีผลทำให้เกิดทัศนคติต่อเรื่องนั้นตามมา และท้ายที่สุดก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเรื่องนั้น

เบอร์โล (Berlo, 1960 : 37) กล่าวว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสี่ประการ คือ ผู้ส่งสาร (source) สาร (message) ช่อง (channel) ผู้รับสาร (receiver) และประสิทธิภาพขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบด้วย

เลกซ์เลอร์ เชยประทีป (2523 : 50) ได้สร้างแบบจำลององค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารดังแสดงในแผนภาพที่ 1

องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร

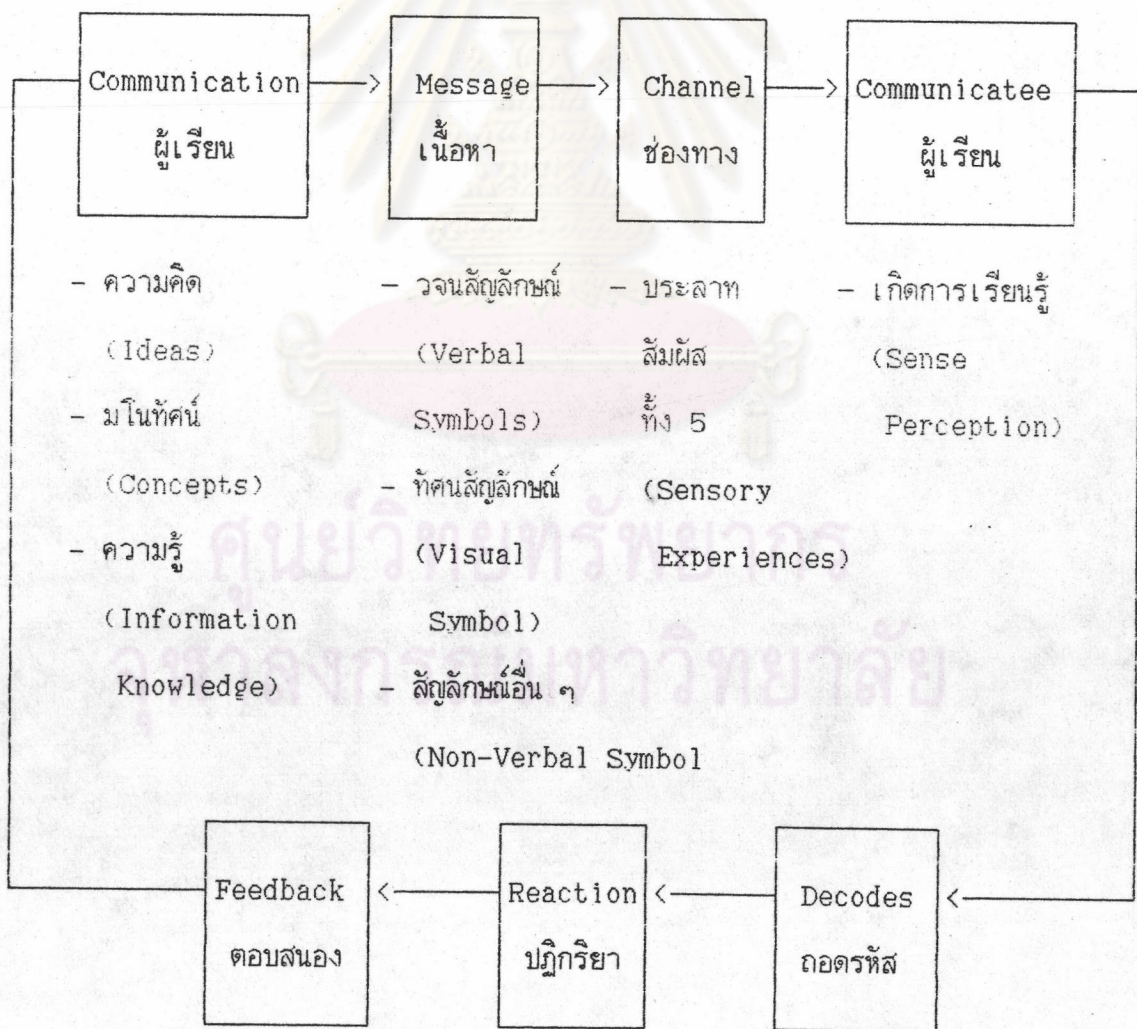
แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร

2. กระบวนการสื่อความหมายในการเรียนการสอน

ลำภา วรังกูร (2517) กล่าวไว้ว่า ในกระบวนการเรียนการสอนใด ๆ ก็ตาม จะต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารทั้งสิ้น โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารหรือเนื้อหาต่าง ๆ ผ่านทางตัวกลางหรือช่องทางซึ่งมีการใช้สื่อเข้าช่วย เพื่อให้ผู้รับได้รับข่าวสารอย่างถูกต้องและเข้าใจความหมายมากที่สุด และได้สร้างภาพจำลองกระบวนการสื่อความหมายในการเรียนการสอนเพื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการสื่อสารดังแสดงในแผนภาพที่ 2

กระบวนการสื่อความหมายในการสอนและการเรียน

(Process of Communication in Teaching and Learning)

แผนภาพที่ 2 กระบวนการสื่อความหมายในการเรียนการสอน

จากแผนภาพทั้งสองจะเห็นได้ว่า กระบวนการสื่อความหมายในการเรียนการสอนก็คือ กระบวนการสื่อสารนั่นเอง โดยมีครู หรือผู้สอนเป็นผู้ส่งสาร เนื้อหาต่าง ๆ เป็นตัวสาร ช่องทางการสื่อสารผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ด้วยสายตา ด้วยเสียง ด้วยการสัมผัสและการดมกลิ่น และผู้เรียนหรือผู้รับสารและท้ายสุดคือ ผลของการสื่อสาร หรือความรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งประสิทธิภาพของการสื่อสารหรือการสื่อความหมายในการเรียนการสอนก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบด้วย เช่น ทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิดความรู้ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร เนื้อหาสาระของสาร และช่องทางการสื่อสารที่ดี

การให้ผู้เรียนได้รับความรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 นั้น บรอดเบน (Broadben, 1958) กล่าวไว้ว่า การมองและการได้ยินเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะการรับข่าวสารผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 นั้น จะมาถึงผู้รับสารได้เร็วที่สุดโดยทางตา และหู จะเห็นได้ว่าโทรทัศน์หรือเทปโทรทัศน์สามารถให้ทั้งการได้เห็นและการได้ยิน การใช้โทรทัศน์เพื่อการสอนจึงสามารถช่วยปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาได้ (อรรถพร เขียวถาวร, 2520 : 117) ไม่ว่าผู้รับข่าวสารจะมีการศึกษาระดับใดหรืออยู่ในวัยใดก็ตาม จะสามารถตีความหมายจากภาพได้ ยกตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนในเรื่องกฎจราจรแก่เด็กนักเรียนวัยประถม จำเป็นต้องใช้ทั้งผู้บรรยาย เทปโทรทัศน์ การสาธิต และฝึกปฏิบัติ จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในเรื่องกฎจราจร สามารถจดจำได้และนำไปปฏิบัติได้ จึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

3. สื่อการเรียนการสอน

ในปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก สุนันท์ ภัทมาคม (2520 : 150) ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อการเรียนการสอนว่า ปัจจุบันเริ่มมีผู้นำสื่อการเรียนการสอนมาใช้กันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ยังมีบุคคลบางคนเห็นว่าสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญน้อย หรือไม่มีความสำคัญเลย นิยมที่จะสอนโดยใช้การบรรยายเพียงอย่างเดียวที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ สื่อการเรียนการสอนจัดเป็นเทคโนโลยีทางการเรียนการสอนส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนประสบผลสำเร็จในการสอน ทำให้ผู้เรียนพอใจ สนใจและสนุกสนาน สื่อการเรียนการสอนจะเป็นสื่อกลางที่จะทำให้บทเรียนที่ยากกลับง่ายขึ้น ทำให้บทเรียนที่ซับซ้อนชัดเจนยิ่งขึ้น

ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

ได้มีผู้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

วีรุฟ์ห์ ลีลาพทธี (2521 : 16) กล่าวว่า "สื่อการสอนหมายถึง วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่ครูนำมาช่วยในการสอน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งตัวบุคคลด้วย"

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 18) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนพอสรุปได้ว่า สื่อที่จะใช้ในการถ่ายทอดความรู้ เรียกว่าสื่อการสอน สิ่งที่จะใช้เป็นสื่อการสอนคือ เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ ระบบการนำวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้มากที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เทคโนโลยีทางการศึกษาในฐานะสื่อการสอนจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความคงทนถาวร

หลุย ชอร์ (Louis Shores 1960 : 1) กล่าวว่า "สื่อการสอนเป็นตัวกลางในการติดต่อ ซึ่งใช้โดยครูและนักเรียน เพื่อความเจริญก้าวหน้าในการเรียนรู้ ภายใต้คำนิยามนี้ เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอนทุกชนิดจึงเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือห้องสมุด โสตทัศนูปกรณ์ โทรทัศน์ วิทยุ สไลด์ ฟิล์มสตริป รูปภาพ แผนที่ ของจริง ทรัพยากร เป็นต้น"

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V Good 1973 : 307) กล่าวว่า "สื่อการสอนคือ วิธีการและวัสดุอันใดที่แสดงให้เห็นเนื้อหาสาระอย่างสมบูรณ์แบบโดยตัวของมันเอง และเป็นผู้ส่งเสริมอย่างกว้างขวางมากกว่าที่จะเป็นส่วนประกอบของกระบวนการเรียนการสอน"

จากคำจำกัดความดังกล่าวพอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนหมายถึง สื่อต่าง ๆ ที่เรานำมาช่วยในการสอน เพื่อให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคงทนถาวร

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

วิจิตร ภักดีรัตน์ (2520 : 20-23) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนออกเป็น

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งได้แก่ ชุดวิชาหรือบทเรียน ใช้วิธีเขียนและเรียบเรียงเป็นพิเศษ ตำราที่ใช้วิธีเขียนและเรียบเรียงเป็นพิเศษ หนังสือและตำราต่าง ๆ รวมทั้งเอกสาร อุปกรณ์การศึกษาประกอบสิ่งพิมพ์

2. สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ ภาพสไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง แผนภาพ แผนภูมิ รายการโทรทัศน์ เทปโทรทัศน์ เป็นต้น

3. สื่อบุคคล นับเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในแง่ที่เป็นผู้ถ่ายทอดการเรียนรู้ ประเมินผลการศึกษา และดึงดูดความตั้งใจใฝ่ศึกษาของผู้เรียนได้อย่างดีเยี่ยม

ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

ยุพิน นพวิฑูร (2523 : 282-283) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

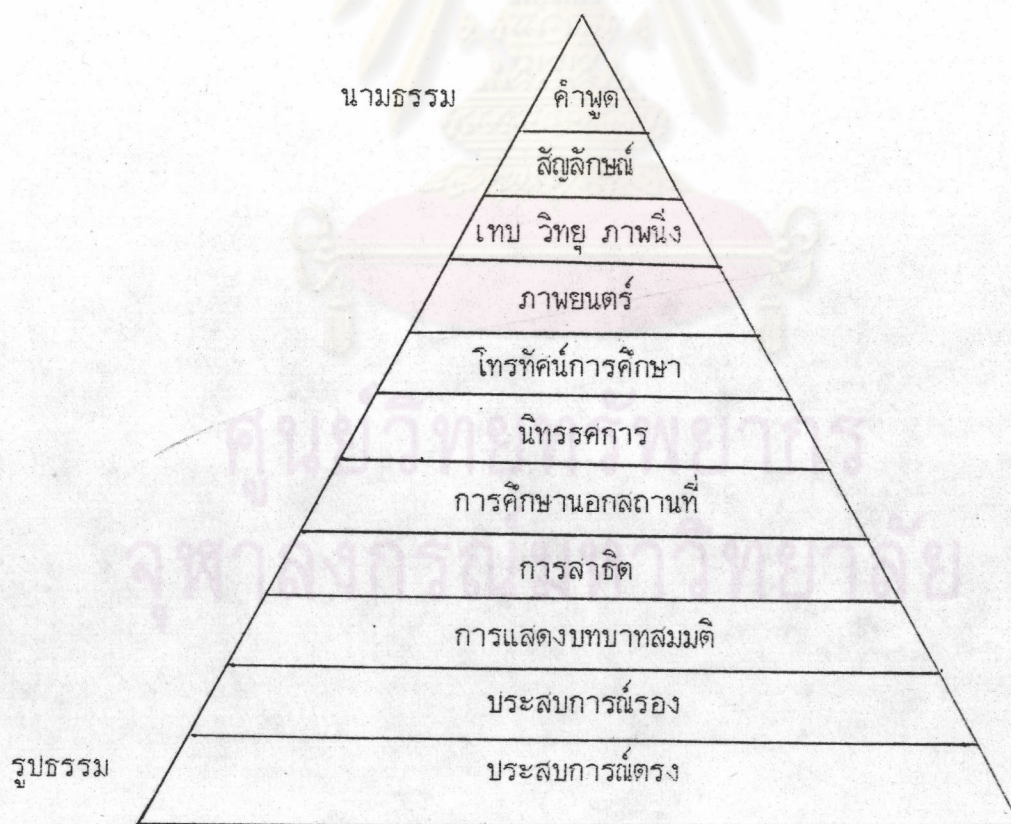
1. ในการสอนนั้นจะต้องให้นักเรียนได้รับประสบการณ์หลาย ๆ ด้าน สื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น
2. เนื่องจากนักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันคือ นักเรียนบางคนใช้เพียงการอธิบายก็เข้าใจ แต่บางคนจะต้องให้ดูรูปภาพ ตัววัสดุประกอบจึงจะเข้าใจได้
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ และประหยัดเวลาในการสอน
4. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจแน่นแฟ้นและจำไปได้นาน
5. เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่นักเรียนและทำให้นักเรียนเกิดความริเริ่มสร้างสรรค์

การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน

ปัญหาทางการศึกษาที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ทุกวันนี้ มีหลายด้านที่ต้องการแก้ไข จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีหรือแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในวงการศึกษาเพื่อนำมาแก้ปัญหาว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อศึกษาก็เป็นการนำเทคโนโลยีอย่างหนึ่งเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สะดวกในการติดต่อ การจัดเรียงลำดับงานเสียใหม่ ภาพและเสียงที่บันทึกไว้สามารถนำไปถ่ายทอดออกรายการโทรทัศน์ทั้งในแบบวงจรปิดและโทรทัศน์แบบส่งรายการออกอากาศ นอกจากนั้นยังอำนวยความสะดวกในการเรียนอีกด้วย โดยการทำเป็นโปรแกรมเทคโนโลยีไว้ใช้สำหรับการสอนในห้องปฏิบัติการทางภาษาหรือทำเป็นชุด ๆ เพื่อออกรายการโทรทัศน์เพื่อการสอน เป็นต้น ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีเป็นที่ยอมรับกันมาก เนื่องจากราคาไม่แพงเกินไปนัก สามารถใช้ได้ทั้งการศึกษาในห้องเรียนและการศึกษานอกห้องเรียน ใช้ประกอบการบรรยาย การสาธิต การเผยแพร่ความรู้ด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (ยี่หุบ. 2525 : 47)

จะเห็นได้ว่า การนำเอาสื่อการเรียนการสอน เช่น เทปโทรทัศน์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ จะทำให้ผู้เรียนรู้ซึ่งระดับการศึกษาไม่เท่ากัน ความสามารถในการรับรู้ต่างกัน ความสามารถที่จะเรียนรู้ว่ามีประสิทธิภาพเหมือน ๆ กันได้ โดยเฉพาะยังมีการสาธิตและปฏิบัติเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง อย่างเช่นการให้เด็กลงไปปฏิบัติจริง ในสนามจำลองของ กบอ. ก็ยังทำให้เด็กได้รับความรู้ที่แท้จริง ถูกต้อง สามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้ ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปประสิทธิผลของการนำเอาสื่อการเรียนการสอน การสาธิตและการปฏิบัติจริง ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์อย่างเช่นการเผยแพร่ความรู้เรื่องความปลอดภัยจราจร ไว้ตั้งรูปกรวยแห่งประสบการณ์ของเอ็ดการ์ เดล (Edger Dale, 1954 : 50) ที่ได้จัดลำดับของประสิทธิผลของประสบการณ์ไว้ดังแผนภูมิที่ 3

กรวยประสบการณ์ของ Edgar Dale
(Edgar Dale's Cone of Experience)

แผนภูมิที่ 3 กรวยประสบการณ์ของ Edgar Dale

เคล ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม เช่น การปฏิบัติตามกฎจราจร นั้น การมีประสบการณ์ตรง การสาธิตจะช่วยทำให้เด็กสามารถเข้าใจได้ดี ส่วนการเรียนการสอนเกี่ยวกับนามธรรม เช่น เรื่องกฎจราจรนั้นการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น เทปโทรทัศน์ สัญลักษณ์ และคำพูด จะได้ผลดีที่สุด ทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และนำกลับไปปฏิบัติได้ถูกต้องอีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยในด้านการจูงใจ ดึงดูดความสนใจให้เด็กอยากจะมาเข้ารับการอบรม

จากความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนดังกล่าว คณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ (กปอ.) จึงได้เอาสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการเผยแพร่ความรู้เรื่องความปลอดภัยจราจร สื่อเหล่านี้ได้แก่ วิทยากรผู้บรรยาย แผ่นสัญญาณป้ายเครื่องหมายจราจรประกอบการบรรยาย เทปโทรทัศน์ชุด "สวนจราจร" การสาธิตและปฏิบัติจริงในสวนจราจร เพื่อให้การเผยแพร่ความรู้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom : 1967 : 33 - 207) ได้พูดถึงความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ความรู้ (Knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการจำและการระลึกถึงเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว แบ่งออกเป็น

- ก) ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะ
- ข) ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- ค) ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (Comprehension) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญาและทักษะเบื้องต้น แบ่งออกเป็น

- ก) การแปลความ คือ แปลจากแบบหนึ่ง ไปสู่อีกแบบหนึ่ง โดยรักษาความหมายได้ถูกต้อง
- ข) การตีความ คือ ขยายจากเนื้อหาเดิมด้วยการสร้างขึ้นด้วยรูปแบบใหม่

แพทริค เมอร์ดีท (Patraick Merediths : 1961) ได้พูดถึงความรู้ (Knowing) ว่าจำเป็นต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการคือ ความเข้าใจ (Understand) และการคงอยู่ (Retaining) เพราะความรู้หมายถึง ความสามารถจดจำได้ในบางสิ่งบางอย่างที่เราเคยเข้าใจมาแล้ว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า เมื่อผู้รับสารได้รับการอบรมแล้วเกิดความเข้าใจ จะจดจำเนื้อหาได้ด้วยจึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์จากการอบรมในครั้งนั้น ๆ

ครอนบาค (Cronbach) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ได้รับผลมาจากประสบการณ์ ซึ่งองค์ประกอบของการเรียนรู้มีดังนี้ (อุบลรัตน์ เฟื่องสถิตย์ : 2530 : 17-20)

1. ความสามารถทางสติปัญญาในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตามถ้าผู้เรียนขาดความสามารถทางสติปัญญาย่อมทำให้การเรียนรู้ครั้งนั้น ๆ ไม่ได้ผลหรือเรียนรู้ไม่ได้เลย การเรียนรู้สิ่งใดก็ตาม จำต้องคำนึงถึงความสามารถทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถของเด็กที่มีอายุแรกเกิดจนถึงอายุ 18 ปี จะเป็นช่วงที่พัฒนาการทางด้านระดับสติปัญญาอย่างรวดเร็ว เด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน ดังนั้น ทำให้การเรียนรู้ของบุคคลที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกันจะมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป

2. แรงจูงใจ แรงจูงใจของแต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เมื่อแต่ละบุคคลมีแรงจูงใจที่แตกต่างกันออกไปจะทำให้ความจำ แรงขับ ความต้องการ เป้าหมาย หรือแรงกระตุ้นของแต่ละบุคคลนั้นมีการรับรู้ที่แตกต่างกันออกไป

แรงจูงใจในการเรียนรู้อาจเกิดได้ด้วยสาเหตุ 2 ประการคือ

- ก) แรงจูงใจเนื่องมาจากตัวผู้เรียน ลักษณะแรงจูงใจประเภทนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ความต้องการ ลักษณะนิสัยของบุคคลนั่นเอง
- ข) แรงจูงใจอันเป็นผลเนื่องมาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มาบังคับให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น การได้รับการเสริมแรง สถานการณ์ที่น่าสนใจ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดแรงจูงใจได้ง่าย

3. การจำและการลืม การจำจะมีส่วนช่วยให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น ส่วนการลืมนั้นจะเป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิดการลืมนั่นเอง หรือทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดขึ้น ลักษณะการจำเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ และมีการรับรู้เข้าไปสะสมในสมอง บางครั้งอาจจะมี

ความรู้สึกทางอารมณ์เข้ามาผสม กลายเป็นความประทับใจ ซึ่งความประทับใจนี้มีผลต่อความจำทั้ง
สั้น

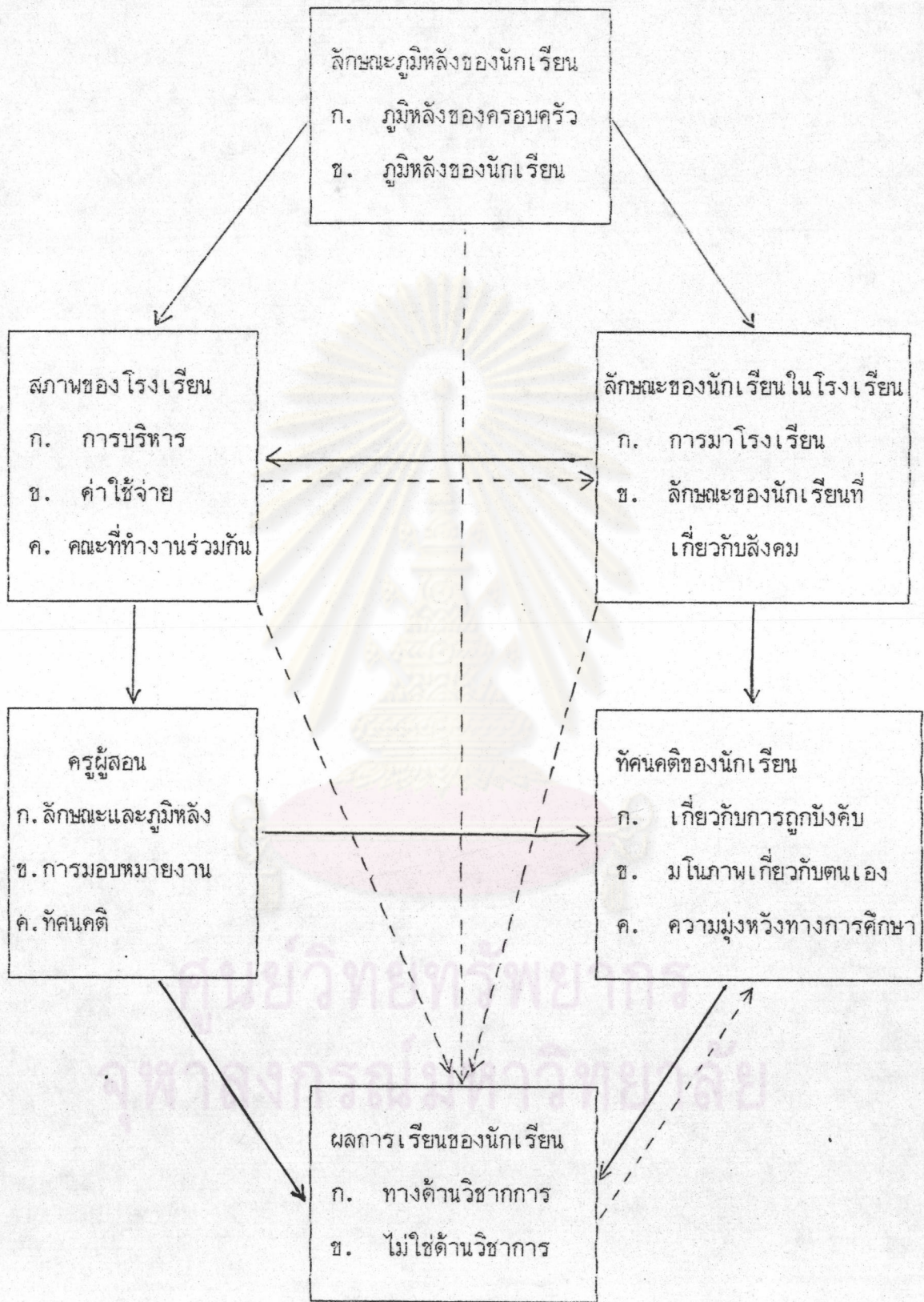
4. ความสนใจ ความสนใจจะมีส่วนทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้เร็วขึ้น ถ้าผู้เรียนไม่มี
ความสนใจแล้วจะทำให้ขาดความตั้งใจ และทำให้การเรียนรู้นั้น ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาการเรียนรู้และองค์ประกอบ
ต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการสร้างสื่อเพื่อการเผยแพร่เป็นอย่างดี เพราะทำให้สามารถคาดเดา
ความต้องการการรับสื่อของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสามารถคาดเดาสื่อที่จะช่วยสร้างความสนใจใน
การรับสารได้ด้วย

5. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

เด็กจะมีการเรียนรู้ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลที่ควรจะได้ทำการศึกษา
ดังเช่น กลาสแมน และบิเนียมินอฟ (Glassman & Biniaminov 1981 : 536-537) ได้
ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียน โดยศึกษาองค์ประกอบด้านลักษณะภูมิหลัง
ของนักเรียน (Student Background Characteristics) ลักษณะของนักเรียนในโรงเรียน
(School - related Student Charecteristics) ทัศนคติของนักเรียน (Student
Attitudes) สภาพของโรงเรียน (School Conditions) และด้านครูผู้สอน (Instructional
Personal) พบว่ามีผลดังแผนภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

—————> ผลทางตรงที่มีนัยสำคัญทางสถิติ
 - - - - -> ผลทางตรงที่ไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

จากแผนภาพ แสดงว่า ในบรรดาองค์ประกอบดังกล่าว ลักษณะภูมิหลังของนักเรียนเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญในการส่งผลหรือมีอิทธิพล โดยตรงต่อสภาพของ โรงเรียน ลักษณะของนักเรียนในโรงเรียน และทัศนคติของนักเรียน ในทำนองเดียวกันสภาพของ โรงเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อการเรียนของนักเรียน คือ ครูผู้สอน และทัศนคติของนักเรียน นอกจากนี้ลักษณะภูมิหลังของนักเรียน ลักษณะของนักเรียนในโรงเรียน และสภาพของ โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนในบางส่วน (some cases) แต่องค์ประกอบทั้งสามก็มีอิทธิพลโดยตรงต่อองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน ดัง ได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็ม้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะยกมากล่าวในที่นี้คือ

งานวิจัยในประเทศ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของสื่อ

องอาจ จิระนันท์ (2516) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้อันวิชาช่างระหว่างการสอนแบบสาธิต และการสอนด้วยการใช้สไลด์ประกอบเสียง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ โดยใช้ตัวอย่างนักเรียนจากโรงเรียนช่างกลพระนครเหนือ จำนวน 60 คน การแบ่งกลุ่มถือคะแนนที่ได้จากการทดลองตามความถนัดเชิงกลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ผลปรากฏว่า จากการสอนวิชาช่างไฟฟ้า ช่างโลหะ และช่างวิทยุ ด้วยวิธีสอนแบบสาธิตและวิธีสอนโดยใช้สไลด์ประกอบเสียงนั้น วิชาช่างไฟฟ้าสอนด้วยสไลด์ประกอบเสียงให้ผลการเรียนรู้สูงกว่าการสอนด้วยวิธีการแบบสาธิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ วิชาช่างโลหะและวิทยุให้ผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะสอนด้วยวิธีใช้สไลด์ประกอบเสียงหรือสอนแบบสาธิต โดยทั่วไปการสอนแบบสไลด์ประกอบเสียงมีแนวโน้มให้ผลการเรียนรู้สูงกว่าการสอนด้วยวิธีสาธิต

จริพันธ์ เขมะสุวรรณ (2518) ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากสไลด์เทปเสียงในการสอนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 3 พบว่า การสอนโดยใช้สไลด์ประกอบเสียงได้ผลดีกว่าการสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้การใช้สื่อร่วมในการให้ความรู้ทำให้ผู้รับเกิดความสนใจจดจำได้มากและเป็นเวลานาน อีกทั้งประหยัดเวลา เราให้ผู้อ่านเกิดความพอใจ

วชิราภรณ์ เรื่อง โฟบูลย์ (2525 : 49) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอดบุตร โดยศึกษาจากหญิงหลังคลอดบุตรที่โรงพยาบาลราชวิถี จำนวน 109 คน ใช้การวิจัยทดลอง โดยแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้สื่อแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไปคือ ภาพพลิก สไลด์ และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับสื่อใด ๆ ผลการวิจัยพบว่า สไลด์ประกอบเสียงและภาพพลิกประกอบคำบรรยายทำให้เกิดการเพิ่มความรู้อะไรเกี่ยวกับโรคแก่มารดาหลังคลอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สไลด์ ภาพพลิกประกอบคำบรรยายไม่มีความแตกต่างกันในด้านการเพิ่มความรู้อะไรเกี่ยวกับโรคแก่มารดาหลังคลอดที่ได้รับคำแนะนำจากสไลด์และภาพพลิกจะมีความรู้มากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับสื่อใด ๆ

อายุ รายได้ การศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันของมารดาหลังคลอดไม่มีความแตกต่างกันในด้านความรู้ที่เพิ่มขึ้น

รุจิราภรณ์ ชูทองรัตน์ (2525 : 3) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้อะไรและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มาใช้บริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช โดยกลุ่มตัวอย่างคือ หญิงมีครรภ์จำนวน 120 คน ใช้การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียววัดสองครั้ง คือก่อนให้ความรู้และหลังให้ความรู้ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกก่อให้เกิดการเพิ่มความรู้อะไรและเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ และโดยส่วนรวมคะแนนหมวดความรู้และทัศนคติหลังการให้ความรู้มีมากกว่าก่อนให้ความรู้ เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาและระดับเศรษฐกิจพบว่า การศึกษาสูงและระดับเศรษฐกิจสูงมีคะแนนหมวดความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่า แต่หมวดคะแนนความรู้ไม่มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามอายุ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ และระดับความวิตกกังวล

ธาริณี วีระสกุลรัตน์ (2528 : 41-42) ได้ทำการศึกษาคำการใช้วีดีโอเทปเพื่อการสอนซ่อมเสริมวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ เรื่อง รังสีที่มองไม่เห็น โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม จำนวน 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนซ่อมเสริมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

รุ่งรัตน์ คิริกิจวัฒนา (2529 : 42) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการเผยแพร่ความรู้ เรื่องกฎหมายทะเบียนราษฎรแก่ชาวชนบทจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 คน ในเขตอำเภอพนมสารคาม กิ่งอำเภอแปลงยาว และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว วิธี

การวิจัยที่ใช้คือ Quasi-Experimental โดยวิธี One-Group Pretest Posttest Design ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ การทดสอบ X^2 การทดสอบ t-Test การหาค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson และการหาค่าสหสัมพันธ์แบบ Point Biserial ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากอบรม ผู้เข้ารับการเผยแพร่ความรู้กฎหมายทะเบียนราษฎรมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังได้พบว่า ศาสนา อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับความรู้กฎหมายทะเบียนราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อกฎหมายทะเบียนราษฎร เพศ สถานภาพสมรส ฐานะในครอบครัว รายได้ การให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติที่มีต่อกฎหมายทะเบียนราษฎร การเปิดรับสื่อได้แก่ การเดินทางออกไปมีประสบการณ์นอกท้องถิ่นและการเปิดรับเนื้อหากฎหมายจากสื่อสิ่งพิมพ์มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติที่มีต่อกฎหมายทะเบียนราษฎร ส่วนลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมและการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติที่มีต่อกฎหมายทะเบียนราษฎร

สุภกิต์ วิศวรรานนท์ (2529 : 2) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำระหว่างกลุ่มที่ใช้บทเรียนแบบโปรแกรมเทปโทรทัศน์ กับกลุ่มที่สอนโดยครู โดยทำการศึกษาจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม จำนวน 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่หนึ่งเป็นกลุ่มทดลองเรียนซ่อมเสริมโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์ กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มควบคุมที่สอนโดยครู แต่ละกลุ่มมีจำนวนนักเรียน 45 คน พื้นฐานการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของทั้งสองกลุ่มไม่ต่างกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาวิจัยในด้านสื่อเพื่อการเรียนการสอนทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ นั้นจะให้ประสิทธิผลในการเรียนรู้แก่เด็กได้ดียิ่งขึ้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของนักเรียนและภูมิหลังของครอบครัว

วัฒนา พุ่มเล็ก (2513 : 69-70) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จากโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 232 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ซึ่งมีความสามารถในการเรียนรู้สูงและต่ำ โดยการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องสุขภาพ การเงิน ครอบครัว แผนการอนาคต อาชีพของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ความสนใจของผู้ปกครองในการเรียนของบุตร ฐานะของผู้ปกครองและองค์ประกอบของครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ, X^2 , t-test ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคือ ปัญหาสุขภาพจิต การเงิน อาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา การศึกษา การแนะนำการเรียน และองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมของครอบครัว

ปัญญากรณ์ ชูตั้งกร (2521 : 53) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางสังคมประกอบด้วยลำดับที่เกิด ช่วงที่ห่างของบุตร ลักษณะครอบครัวและชั้นทางสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2520 จำนวน 150 คน ผู้วิจัยได้คำนวณกลุ่มตัวอย่างประชากรพอดีเมื่อคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ ผู้วิจัยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มแล้วสุ่มแบบง่าย ผู้วิจัยได้เดินทางไปทำการทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนด้วยตนเอง และสัมภาษณ์ผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของบิดามารดาของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

วิศิษฐ์ อ่อนมิตร (2525 : 63) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางครอบครัวซึ่งประกอบด้วย เชื้อชาติ ระดับการศึกษารายได้ และอาชีพของบิดามารดาพร้อมทั้งการใช้สื่อมวลชนในครอบครัว กับผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดลพบุรี จำนวน 175 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบเองและให้อาจารย์ประจำชั้นไปสัมภาษณ์บิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียน แล้วนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามี เชื้อชาติจีนมีคะแนนเฉลี่ยสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่บิดา

มารดาที่มีเชื้อชาติไทยและสภาพแวดล้อมทางครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปาจรีรัช วัชชวัลคุ (2527 : 70) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบด้านลักษณะของนักเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้านและสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 617 คน โดยการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแยกประเภทตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ได้โรงเรียนทั้งสิ้น 22 โรงเรียน จากนั้นทำการสุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 1 ห้องเรียน ได้จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 22 ห้องเรียน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และแบบสอบถามมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง แบบสอบถามทัศนคติต่อวิชาที่เรียน แบบสอบถามคุณภาพของการสอน แบบสอบถามสภาพแวดล้อมทางบ้าน แบบสอบถามมาตรฐานวัดความถนัดทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยตรงได้แก่ ความรู้พื้นฐานเดิมและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ตัวแปรที่มีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความถนัดทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจ

ประภาพรรณ ลิงคเสลิต (2528 : 2) ได้ทำการศึกษาบทบาทของผู้ปกครองตามการรับรู้ของตนเอง ในการปลูกฝังสุขนิสัยด้านการป้องกันอุบัติเหตุให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยการแจกแบบสอบถามไปยังที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 102 คน และผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 102 คน และระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาจำนวน 102 คน รวมทั้งสิ้น 306 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบค่า F พบว่า การศึกษาที่แตกต่างกันของบิดามีความแตกต่างกันในบทบาทของผู้อบรมและฝึกฝน ในบทบาทของการเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน และในบทบาทเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมีความแตกต่างกันในเรื่องของการปลูกฝังสุขนิสัยด้านการป้องกันอุบัติเหตุต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จารุลักษณ์ นินพรหมราช (2528:40) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ที่มีภูมิหลังทางครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนต่างกัน โดยศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลจำนวน 381 คน เป็นชาย 202 คน หญิง 179 คน พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีทัศนคติทางการเรียนแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนหญิงมีทัศนคติดีกว่านักเรียนชาย ขนาดของโรงเรียน ภูมิหลังทางครอบครัว ซึ่ง ได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา สภาพทางครอบครัว อาชีพของบิดามารดา รายได้ ภูมิฐานะเดิม และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเรียน

นางลักษณ์ ศรีสุวรรณ (2528:52) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง โดยทำการศึกษาจากนักเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 57 คน ซึ่งคัดเลือกมา แล้วใช้แบบทดสอบภาคทฤษฎี กลุ่มทักษะ ของกรมวิชาการ แบบทดสอบสมรรถภาพทางสมองแมทร์ชีส แบบทดสอบก้าวหน้ามาตรฐานของราเวน และแบบสัมภาษณ์ 4 ชุดคือ แบบสัมภาษณ์นักเรียน ครูประจำชั้น ครูสอนคณิตศาสตร์ และบิดามารดาเด็กนักเรียน ผลการวิจัยโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่า คะแนนเฉลี่ย และเพศ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ส่วนเชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ รายได้ของบิดามารดา ความรู้สึกหรือทัศนคติต่อคณิตศาสตร์ ไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

สมนึก เจียมศักดิ์ศรี (2529) ได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย คัดเลือกนักเรียนจำนวน 180 คน ตอบแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์วิชาสังคมศาสตร์ ส.101, ส.102 แล้วคำนวณหาค่าร้อยละและทดสอบค่าไคสแควร์ (χ^2) ผลการวิจัยปรากฏว่า บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีพี่น้องสี่คน

ภูมิหลังทางครอบครัวมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่องของสัญชาติ ศาสนา รายได้ สภาพภาพการสมรสของบิดามารดา

งานวิจัยต่างประเทศ

อีแวน อาร์ ไคลาร์ (Evan R. Keillar) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์เครื่องฉาย ตั้งแต่ปี 1960 สรุปผลการวิจัยได้ว่า ผู้เรียนสามารถเรียน ได้ดีขึ้น เมื่อใช้อุปกรณ์ โลตที่ควบคู่กับอุปกรณ์ประเภทเครื่องฉาย

ฟาร์ฮัท ชาห์ (Farhat Shah 1971 : 6688A) ได้ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางสังคมและจิตวิทยากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในละฮอร์ ปากีสถานตะวันตก กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระดับ 10-12 อายุระหว่าง 14-16 ปี จำนวน 540 คน โดยใช้แบบสอบถาม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการสอบครั้งสุดท้าย แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปร 2 ชั้น ผลจากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างอาชีพของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียน และมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ผู้ปกครองยอมรับและเข้าใจในตัวนักเรียน

เมอเรย์ (Jeanne Brossaet Murray : 1974) ได้ทำการวิจัยการใช้สไลด์เทปโปรแกรม เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติคุณนิสัยตามแบบวิถีที่ถูกต้อง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาว่าการสอนวิชาหลานามัย โดยใช้สไลด์เทปโปรแกรมสอนเด็กเล็กเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวทางด้านคุณนิสัย 15 ประการ ได้ถูกต้องหรือไม่ และเพื่อหาข้อสังเกตเกี่ยวกับการสอนสำหรับสอนวิชาหมวดหลานามัย ผลการวิจัยพบว่า สไลด์เทปโปรแกรมทำให้ผู้เรียนปฏิบัติคุณนิสัย 15 ประการตามแบบที่ถูกต้องเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า สไลด์เทปโปรแกรมเป็นสื่อการสอนที่ทำให้เรียนซึ่งเป็นเด็กเล็ก สามารถเข้าใจเนื้อหาที่มีขอบเขตจำกัดเฉพาะได้เป็นอย่างดี

โรเบิร์ต เจ ไรท์ และ แอนดรู จี บีน (Robert J. Wright and Andrew G. Bean 1974 : 277-283) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในการพยากรณ์ผลการเรียนในวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 1,631 คน ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา และการศึกษาของมารดา โดยใช้แบบสอบถามความถนัดทางการเรียนด้านภาษา และคณิตศาสตร์ และใช้เกรตเจ็ลลี่ยของนิสิตปีที่ 1 ใน

มหาวิทยาลัยด้วย นำผลมาวิเคราะห์ โดยการหาค่ามัธยิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลจากการวิจัยพบว่า นิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง สามารถประสบผลสำเร็จในการเรียน ในวิทยาลัยได้ดีกว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า

กลีฟ (Gleave, 1979) ได้ทำการทดลองใช้สื่อบุคคลสอนเรื่องการปฏิบัติตนตามกฎหมายจราจร ของเด็กนักเรียนวัยอนุบาล (Kindergarten) จนถึงระดับที่ 7 หรือ Grade 7 ที่ Vancouver ประเทศแคนาดา โดยใช้คนแต่งตัวเป็นการ์ตูนสวมชุดตำรวจจราจรอบรมเด็กให้รู้ถึงวิธีการขับขี่รถจักรยานอย่างปลอดภัย ข้อปฏิบัติในการขับขี่ที่ถูกต้อง เช่น การหยุด การเลี้ยว การให้สัญญาณ การโดยสารรถประจำทาง ได้แก่ วิธีการเข้าแถวขึ้นรถเมล์ การปฏิบัติตนขณะโดยสารรถ เช่น ไม่ยื่นแขนขาออกมานอกรถ การลงรถเมล์ และการเดินข้ามถนนด้านหน้ารถเมล์ที่จอดอยู่ การข้ามถนนโดยใช้ทางม้าลาย โดยได้ให้เด็กทดลองทำจริง ๆ ผลจากการทดลองปรากฏว่า การเกิดอุบัติเหตุของเด็กในวัยนี้ลดลงจาก 34% เหลือเพียง 10% ภายใน 1 ปี

โรเจอร์ เดนลี เรย์มอนด์ (Roger. Danley Raymond 1983 : 3796-A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน ด้านความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ และการเห็นคุณค่าของตัวเอง กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 5 จำนวน 1,660 คน ทางตอนใต้ของออนตาริโอ ประเทศแคนาดา นำผลมาวิเคราะห์โดยวิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ จากการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมทางบ้านซึ่งวัดตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน สำหรับความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ การเห็นคุณค่าของตัวเองกับสภาพแวดล้อมทางบ้านและทางโรงเรียนนั้น มีความสัมพันธ์ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของการให้ความรู้ โดยการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ในการเรียนการสอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของครอบครัวกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ซึ่งมีผู้วิจัยไว้ทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาอันเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ทำการศึกษาครั้งนี้ พอสรุปได้ดังนี้คือ

การนำเอาสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ โสตทัศนูปกรณ์ โทรทัศน์ เทปโทรทัศน์ สไลด์ फिल्मลตรีบ รูปภาพ ของจริง การสาธิต การปฏิบัติ รวมทั้งตัวบุคคล มาใช้ในการเผยแพร่ความรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น สามารถจดจำได้เป็นเวลานาน เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้วประสิทธิภาพของการเผยแพร่ความรู้ยังมีผลต่อการเพิ่มความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้เรียนอีกด้วย

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของตัวนักเรียน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว สภาพแวดล้อมของครอบครัว พอสรุปได้ดังนี้คือ ตัวแปรทางด้านประชากรของเด็กนักเรียนซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลการเรียน สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ลักษณะ และขนาดของโรงเรียนกับตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ซึ่งวัดจาก รายได้ อาชีพ เชื้อชาติ การศึกษาของบิดามารดา ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางบ้าน การดูแลเอาใจใส่ของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ของเด็ก

จากการค้นพบดังกล่าว แสดงว่าการใช้สื่อการเรียนการสอนในการเผยแพร่ความรู้มีผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนของเด็ก ในด้านของการเพิ่มความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ส่วนภูมิหลังของตัวนักเรียน สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา เด็กนักเรียนมีความสัมพันธ์หรือมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็ก ทำให้มีประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในการแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยในต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน และความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน พอสรุปได้ว่า สื่อต่าง ๆ มีผลต่อการเพิ่มความรู้ของผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอน การเผยแพร่ความรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนภูมิหลังของนักเรียน สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาและความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียน

จากที่ได้ศึกษางานวิจัยดังกล่าว นับว่าเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างมาก เพราะส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนการสอน และเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของผู้เรียน สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม สภาพแวดล้อมทางบ้าน กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

ด้วยความห่วงใยในเรื่องปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยเรียน และความจำเป็นที่
 จะต้องเผยแพร่ให้เด็กมีความรู้เรื่องความปลอดภัยภัยกับจรรยา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพ
 ของการเผยแพร่ความรู้เรื่องความปลอดภัยภัยจรรยาแก่เด็กวัยประถม ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่ง
 นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิด
 อุบัติเหตุสูง เพราะโรงเรียนต่าง ๆ ตั้งอยู่ในเมืองหลวงของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางของ
 ความเจริญต่าง ๆ เช่น ด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม การศึกษาและการคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 ทางด้านการจราจรในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่ามีความคับคั่งวุ่นวาย ผู้ขับขี่ขาดระเบียบวินัย
 ไม่เคารพกฎจราจรและขาดจิตสำนึกของนักขับขี่ที่ดี สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิด
 อุบัติเหตุทางด้านการจราจรได้ง่าย โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นเด็กเล็ก
 เป็นวัยที่ซุกซน ชอบผจญภัย ขาดความระมัดระวัง นอกจากนั้นยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาในเรื่องนี้มา
 ก่อน ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางเสนอข้อมูลขึ้นต้น อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การ
 ปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมการเรียนการสอน และการเผยแพร่ความรู้เรื่องความปลอดภัยภัยจรรยาแก่
 เด็กวัยประถม ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย